

Reactie LOC Waardevolle zorg Internetconsultatie wetsontwerp Wzd en Wvggz

Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
030 284 3200
vraagbaak@loc.nl

BTW: 808564018B01
IBAN: NL42 TRIO 0198 5295 70
KvK: 30162169

De Wet zorg en dwang gaat over de rechten van mensen die onvrijwillige zorg of opname krijgen. Het gaat dan om mensen met een verstandelijke beperking, een psychogeriatrische aandoening, zoals dementie of een gelijkgestelde aandoening.

De wet verplichte geestelijke gezondheidszorg is in zijn naamgeving minder heftig, maar in de uitwerking niet. Ons inziens is dwang een verkeerd uitgangspunt.

Beide wetten hebben ons inziens als *bedoeling* dat mensen die zorg nodig hebben maximale vrijheid en veiligheid kunnen ervaren. Omdat ieder mens anders is betekent vrijheid ook voor iedereen iets anders. In vroegere wetgeving (Wet Bopz) was er sprake van een lijstje met handelingen of maatregelen, die vrijheidsbeperkend waren. De Wzd en de Wvggz beogen dat zorgverleners steeds onderzoeken wat vrijheid en veiligheid voor iemand betekent.

In de praktijk zien we dat die doelstelling maar ten dele gelukt is. Sommige zorgorganisaties zijn inderdaad consequent gaan onderzoeken hoe ze vrijheid en veiligheid voorop kunnen stellen. Maar veel zorgorganisaties handelen nog steeds in de geest van de oude wetgeving. Namelijk: een lijstje met handelingen en maatregelen die je wel of niet mag verrichten.

De huidige wetten Wzd en Wvggz nodigen er ook toe uit om met afvinklijstjes te werken. Alleen de naamgeving is al verkeerd. Woorden als Zorg en dwang en Verplichte zorg zetten organisaties op het verkeerde been. Veel te veel gaat de discussie over de vraag wanneer je iemand in zijn vrijheid mag beperken. Terwijl alle aandacht er naar uit zou moeten gaan dat mensen maximaal hun vrijheid behouden.

Waar een heel aantal organisaties heel serieus aan de gang gegaan zijn om vrijheid voorop te stellen, lopen zij in de praktijk tegen bureaucratie aan. Zoals zorgorganisaties binnen de beweging Radicale Vernieuwing, die elkaar geholpen hebben om vrijheid en veiligheid steeds als uitgangspunt te nemen. Aan de andere kant zien we ook dat de rechtspositie van mensen die zorg nodig hebben te zwak is als een zorgorganisatie onvoldoende focus legt op het continue gesprek over vrijheid en veiligheid.

De aandachtspunten die wij hier noemen zijn gebaseerd op consultatie van de bij LOC aangesloten cliëntenraden voor de Wzd en de Wvggz. Daarnaast nemen wij in onze reactie de opbrengsten en inzichten mee die uit de pilot vrijheid, veiligheid en levensgeluk binnen de beweging Radicale vernieuwing.

Algemeen

- Wij constateren dat in beide wetsvoorstellen gepoogd is om enerzijds de rechtspositie van mensen die zorg krijgen te versterken en anderzijds de bureaucratie terug te dringen.
- Wij vinden het positief te zien dat vrijwel alle punten uit het bestuurlijk akkoord Wzd een plek krijgen in de herziene wet.
- Positief is ook dat de door ons steeds bepleite uitbreiding van de mensen die Wzd-functionaris kunnen zijn zoals de verpleegkundig specialist nu in de Wzd komt. Omdat deze functionarissen de mens die zorg krijgt vaak goed kennen.
- In de Wvggz vinden wij het een goede stap dat er meer wordt ingezet op maatwerk en de inzet van de eigen regie-instrumenten.
- Wel maken wij ons zorgen over het loslaten van de eisen bij ambulante onvrijwillige/ verplichte zorg in het wetsontwerp Wzd en Wvggz. Juist vanwege de kwetsbare positie van mensen in de thuissituatie is het borgen van hun recht op vrijheid belangrijk.

Vrijheid en veiligheid

- Wij pleiten ervoor veel meer aandacht te besteden aan het continu onderzoeken hoe mensen die zorg ontvangen, maximale vrijheid en veiligheid mogen ervaren. En dat onder te brengen in een Algemene Maatregel van Bestuur (AmvB). Bovendien een gerichte campagne op te zetten inclusief ondersteunend materiaal voor zorgorganisaties, professionals, mensen die zorg nodig hebben/naasten en cliëntenraden. Deze manier van werken sluit ook aan bij de Generieke Kompas en het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg.
- Wij zien graag dat de Wzd en Wvggz een andere naam krijgen, die focust op waar de wet echt over gaat, namelijk vrijheid en veiligheid. Wet zorg en dwang kan vervangen worden door Wet vrijheid en veiligheid, Wet verplichte ggz door Wet vrijheid en veiligheid in de ggz.
- In de samenleving en vaak ook bij naasten leeft nog steeds het beeld dat degene die zorg krijgt niks mag overkomen. Wij vinden het daarom belangrijk dat er voorlichting komt aan naasten en informatie voor de brede samenleving om aan een cultuurverandering te werken. Zodat we inderdaad vrijheid en veiligheid meer centraal gaan stellen en minder vanuit angst en risicobeheersing gaan denken en handelen.

Mens centraal

- In beide wetten moeten de mens en zijn leven centraal staan. Vrijheid, inclusief bewegingsvrijheid, is dan de standaard. De vraag is hoe iemand in vrijheid en zelfstandigheid kan leven, zowel thuis als in een zorginstelling. Het is belangrijk om steeds opnieuw te kijken naar opties voor vrijwillige zorg. Vrijheid moet altijd het startpunt zijn van elk gesprek, ook als er niets veranderd lijkt te zijn. Het principe van beide wetten zou "nee, tenzij" moeten zijn.

Informatievoorziening

- Wij zijn verheugd dat zowel het wetsontwerp Wzd als het wetsontwerp Wvggz verduidelijking en aanscherping van de informatievoorziening omvat. Daarnaast kent de Wvggz nog een aanvullende verplichting om op een voor de betrokkene begrijpelijke manier te informeren. Wij bepleiten om deze verplichting ook in de Wzd op te nemen.

Rol cliëntenraad

- Vrijheid en veiligheid zou de basis moeten vormen voor de gesprekken binnen de organisatie, met name tussen de cliëntenraad en de bestuurder. Uit consultaties is gebleken dat dergelijke gesprekken nog niet op grote schaal plaatsvinden met en door cliëntenraden binnen zorginstellingen. Dat is een gemiste kans.
- De positie van de cliëntenraad in de Wzd en de Wvggz moet steviger. Hiervoor is een noodzakelijke voorwaarde dat de cliëntenraad ook kennis heeft van de bedoeling van de wet. Wij zien hier een verantwoordelijkheid voor zowel zorgorganisaties als cliëntenraden. Maar ook voor de landelijke overheid om voorlichting te faciliteren.
- In het bestuurlijk akkoord Wzd is afgesproken de cliëntenraad instemmingsrecht te geven op het beleidsplan onvrijwillige zorg Wzd. De minister heeft dit in 2023 ondersteund. Nu is er in beide wetsvoorstellen sprake van een adviesrecht in plaats van een instemmingsrecht. Wij vragen u dit alsnog te wijzigen in een instemmingsrecht.
- Zowel in de Wzd als de Wvggz met een uitwerking ervan in de regeling zorg en dwang en de regeling verplichte GGZ is de verplichting opgenomen om een jaaranalyse te maken. De cliëntenraad mag daar nu op reageren, waarna de reactie wordt toegevoegd aan de analyse en vervolgens aan de IGJ wordt gestuurd. Het lijkt ons zeer wenselijk als deze reactie verandert in een adviesrecht. Ook omdat de zorgaanbieder op grond van beide regelingen een duiding moet geven ten opzichte van de vorige analyse, waarbij ook staat of deze veranderingen leiden tot een verandering van het beleidsplan.
- Wij zien in de praktijk dat het lang niet altijd gebruikelijk is om de cliëntenraad te informeren en voorgenomen besluiten die voortvloeien uit het beleid rond verplichte/ onvrijwillige zorg voor te leggen aan de cliëntenraad. Zoals informatie vanuit de zorgorganisatie richting mensen die zorg nodig hebben over onvrijwillige zorg. Daarom willen wij de rol van de cliëntenraad meer expliciet benoemd zien in relatie tot de rechten van artikel 6, 7 en 8 Wmcz 2018 bij de informatievoorziening aan cliënten.
- Wij vinden het goed dat in het wetsontwerp Wzd het klagen over de huisregels als klachtgrond is toegevoegd, en daarmee in lijn is met de Wvggz.

Monitoring

Er ligt nu veel nadruk op de herziening van de beide wetten. Wij vinden het belangrijk dat de wetten in de praktijk doen wat ze moeten doen. Daarom pleiten we ervoor structureel te monitoren in hoeverre mensen die zorg nodig hebben in de praktijk vrijheid en veiligheid ervaren. Hoe organisaties omgaan met vrijheid en veiligheid. En of de wetgeving in de praktijk uitvoerbaar en werkbaar is.